

Áhítat, sárban és aranyban

Záborszky Gábor Bevezetés az alkímiába című kiállítása

Záborszky Gábor egész eddigi nagy ívű munkásságát az anyag tisztelete és igen erős spirituális tartalommal való megtöltése jellemzi. A nagyvonalú és hangsúlyos, de olykor nagyon is visszafogott anyaghasználat révén az *arte povera* egyik legmarkánsabb hazai képviselőjeként aposztrofálhatnánk, de következetesen felépített oeuvre-ének az erőteljes szellemi hevület az egyik legfőbb ismérve. Talán ez a kissé patetikus szókapcsolat érzékelteti Záborszky – főként utóbbi és legutóbbi – művészetének panteizmusát, melyben a transzcendens és immanens tartalmak szférái szólnak meg a művész kifinomult „hangszerelésében”. A zenei hasonlat nem is hangzhat diszsonánisan az igényes modern, például repetitív zenét kedvelő Záborszkyt ismerve. Szinte egész pályájára két jellegzetes módszer szembesítése a legjellemzőbb, amelyekhez újra meg újra visszatér, és melyek nemcsak az ő számára jelennek kimeríthetetlen vizuális forrásvidéket, nevezetesen a geometria és a gesztus. Ha Wilhelm Worringer precíz és érzékeltes fejtegetéseit és elemzéseit vesszük alapul a modern képzőművészet, s benne geometria és gesztus meghatározásához, egyik főműve címe alapján talán azt mondhatjuk, *absztrakció* az anorgánikus irányt, a geometriát, *beleérzés* az organikus irányt, a gesztust jelenti. „Az absztrakció azonban – írja a Záborszkyról könyvet is publikált Földényi F. László, Birkás Ákos festészet kapcsán – olyan rátalálást jelent, aminek egyszersmind a lemondás az előfeltétele. S mivel képről, festményről van szó, érdemes felidézni azt a különös ellentmondást, amelyben alighanem minden absztrakció gyökerezik. A Biblia tanítása szerint Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette meg az embert (1 Mózés 1,26). Mégis, János állítása szerint az ember éppen attól ember, hogy nem hasonlít Istenre (1 János 3,2). Vagyis attól isteni, hogy emberi. A végtelen közelség és a végtelen távolság szegül szembe egy és ugyanazon lényben.” Ennek az ellentmondásosnak tűnő, szép és izgalmas viszonylatnak a kutatója művészetével Záborszky, akinek munkásságát Jade Niklai „a természet, a tudomány és hit találkozhelyének” nevezi.

A 2003 perzselő nyarán Veszprémben bemutatkozó művész képein a közelmúltban egyre több fény ölt testet egyre tömörebb, es-

szenciálisabb módon. Alkotásaira két anyag, elem és jelleg domináns jelenléte jellemző, melyek a föld-sár-homok és a fény-arany-fém. Záborszky munkáin ezek puritán, de súlyos anyagisága láttatik és társul mechanikus-geometrikus, valamint biológiai-romantikus erővel. Egy korábbi, 80-as évekbeli sorozata *A Föld meséi* címet viselte, jelszerűvé redukált állatfigurákkal, melyek túlnyomórészt földszerrű anyagokkal is készültek, míg a mostanra a ragyogásé, az aranyé-ezüsté a főszerep, ezek, kissé profanizálva „az ég, a fény meséi”. A mediterráneumhoz több spirituális szállal köthető Záborszky-életmű kapcsán jó hasonlatnak tűnik *Aquileia* padlómozaikjának egyik részlete: *La lotta del gallo e la tartaruga* – a kakas és a teknős harca, amely állatok az ókeresztény ábrázoláson a fényt, illetve a sötétséget, mocsarat testesítik meg. Nagyon leegyszerűsítve e két pólus küzdelme, párbeszéde Záborszky Gábor művészete.

Záborszkyknál az arany nem holmi színező

nem vizuális és emocionális élmények, mélyen átélt tapasztalások, melyek alkímiai műhelyben művekké formálódnak. Képteremtő metódusát az anyag és a felület iránti tisztelet és alázat jellemzi, hiszen most is nevesíti egyik új sorozatát *Tanulmányokként*. A *Szent Ferenc – Tisztelet Zeffirellinek* egy korábban megkezdett, tavalyi győri retrospektív kiállításán már részben szerepeltetett sorozatának folytatása, utalás és vonzalmának kifejeződése az olasz filmrendező 1972-es művére. Ugyanakkor a középkori szerzetes-szent spirituális örökségét radikális tömörséggel interpretálja korunknak. Amorf aranyban és ezüstben, mely a világ tengelyeinek, a kozmosz-modell egyszerű, függőleges-vízszintes koordináta-keresztjének finoman „recitáló” hálóján ragyog. De nemcsak archaikus-biblikus ihletettség fűti Záborszky alkímiáját: *Space night I-II*. című műve műholdas úrfelvétel látványélménynek szülte. Ezen és több más képen is hangsúlyos szerepet kap a kör, az egyszerű, tökéletes geometriai forma, az Univerzum legjellemzőbb

alakzata, a teljesség egyik szimbóluma. A több ősi kultúra által használt 6-os számrendszer egyik modellje, origója és végpontja, mely „360 fokon” ég Záborszky papírjába és bensőnkbe. A *Homok, tenger, napfény* és az *Ugyanaz holdfényben* című képpár „elemeinek” színesztézikus és asszociatív érzete olvad nála magas hőfokon alkotói anyaggá, szubsztanciává. Másként közelítve a spektrumunkba befoghatatlan makrovilág, megfoghatatlan kozmikus történet és spirituális mikrovilágunk dermed képein gesztussá és geometriává. Jó választás és szerencsés egybeesés volt a kissé mediterrán jellegű Veszprémben, a nyár hevében Záborszkyknak „bevezetnie bennünket alkímiájába”, mely így még magasabb hőfokon ragyoghatott.

TOLNAY IMRE

Záborszky Gábor: *Space Night II.*, 2001
papír, fémbevonat, 100×100 cm

elem vagy dekoratív felület, hanem önálló, olykor öntörvényű-véletlenszerű forma, mély tartalmú (emelkedett!) jel, a metafizikus térélmény része. A képfelület plasztikus szervezőeleme, az anyag metamorfózisának modellje, egyszersmind főszereplő, *fényforrás*, amit sok festő csak a „képen kívül képes elhelyezni”. Záborszkyt most sem időszzerű trendek foglalkoztatják, ha-

(Művészetek Háza – Csikász Galéria,
Veszprém, 2003. VII. 26–IX. 13.)

HIBAIGAZÍTÁS

Lapunk októberi számában az Iványi Bianka nevével jelzett cikk szerzője Iványi Brigitta. Az érintettektől elnézést kérünk.